

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRKİYE'DE AKADEMİK DERGİLERDE YAYINLANAN TEFSİR KONULU ARASTIRMA
MAKALELERİNİN BIBLIYOMETRİK ANALİZİ (1925-2023)

AUTHORS: Vedat Yetkin

PAGES: 59-82

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4018245>



Türkiye’de Akademik Dergilerde Yayınlanan Tefsir Konulu Araştırma Makalelerinin Bibliyometrik Analizi (1925-2023)

Vedat Yetkin

<https://orcid.org/0000-0002-6990-0037>

Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı, Bilecik, Türkiye

<https://ror.org/00dzfx204>

vedat.yetkin@bilecik.edu.tr

Atıf Bilgisi:	Yetkin, Vedat. "Türkiye’de Akademik Dergilerde Yayınlanan Tefsir Konulu Araştırma Makalelerinin Bibliyometrik Analizi (1925-2023)". <i>İslami İlimler Dergisi</i> 39 (Kasım 2024), 51-74. https://doi.org/10.34082/islamiilimler.1504139 .
Makale Türü:	Araştırma Makalesi
Etik Beyan:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Etik Kurul İzni:	Araştırma için herhangi bir etik onay veya bilgilendirilmiş onam gerekmemektedir.
Geliş Tarihi:	24 Haziran 2024
Kabul Tarihi:	17 Eylül 2024
Yayın Tarihi:	30 Kasım 2024
Hakem Sayısı:	Bir İç Hakem - En Az İki Dış Hakem
Değerlendirme:	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Benzerlik Taraması:	Yapıldı - intihal.net
Çıkar Çatışması:	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman:	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.
Etik Bildirim:	dergiislamiilimler@gmail.com
Lisans:	CC BY-NC 4.0

Öz: Akademik düzeyde yayınlanan fakülte dergileri, bilgiyi kitlelere ulaştıran en güvenilir iletişim araçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de İlahiyat fakülteleri dergileri de hem akademinin hem de yaşanan toplumun dini konulardaki ihtiyaçlarına yönelik yayınlar sunmaktadır. Türkiye’de ilahiyat akademisi özelinde son yıllarda dikkate değer bir bilimsel üretkenlik gözlemlenmektedir. Yayınlardaki bu nicel artış, bu çalışmaların bilimsel seyrinin hangi konularda seyrettiği gibi soruları akla getirmektedir. Bu sorulara cevap vermek amacıyla bu çalışmada tefsir alanında yazılmış araştırma makalesi düzeyindeki akademik çalışmaların bibliyometrik bir analizi yapılmıştır. Bibliyometrik analiz kısaca matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle kitap, tez ve akademik dergi gibi bilimsel bilgi aktarım araçlarının incelenmesidir. Bu analiz sonucunda ise veriler sayısal analiz yoluyla yorumlanmaktadır. Elde edilen bir veriler ile yapılan çalışmaların bilimsel verimliliği ölçülebilmektedir. Akademik dergilerde yayınlanan tefsir konulu makalelerin analizinin yapıldığı bu çalışma, 1925-2023 yılları arasında yayınlanan araştırma makaleleri ve makale çevirilerini kapsamaktadır. Kitap incelemesi, toplantı özeti, biyografi, tez özeti, not ve derleme tarzı makale yayınları kapsam dışında tutulmuştur. Söz konusu tarih aralığında yayınlanan 2263 araştırma makalesi tespit edilmiştir. Bu makaleler, 249 ilahiyat /İslami ilimler fakülte dergisiyle birlikte sosyal bilimlerde yayın yapan diğer dergilerde yer almaktadır. Taramalar sonucu erişilen makalelerin yayın yılı, konu, yazar sayısı ve akademik profili vb. parametreler üzerinden analizi yapılmıştır. Veriler kodlanarak grafik ve tablolar halinde görselleştirilmiştir. Çalışmada ulaşılan sonuçlardan bazıları şunlardır: Son 4 yıla (2020-2023) bakıldığında yılda yayınlanan tefsir araştırma makalesi sayıları 300’lü rakamlara ulaşarak toplam yayınlanan makalelerin %57’sini oluşturmaktadır. Buna sebep olan en önemli faktör; son 10 yılda ilahiyat/İslami ilimler fakültelerinden mezun olup lisansüstü programlarda öğrenimlerine devam eden öğrencilerin sayısının artmasıdır. İkincisi ise; üniversite öğretim üyesi alım ve yükselme şartlarında istenen makale yayın sayılarının her sene daha da yükselmesidir. Bunlara ek olarak akademik çalışmalarda hızla gelişen teknoloji ve internet olanaklarından daha fazla yararlanıldığı da aşikardır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Bibliyometrik Analiz, Makale, Türk İlahiyatları.



Bibliometric Analysis of Research Articles On Tafsir Published in Academic Journals (1925-2023)

Vedat Yetkin

<https://orcid.org/0000-0002-6990-0037>

Assist. Prof., Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of
Islamic Sciences, Department of Tafsir, Bilecik, Türkiye

<https://ror.org/00dzfx204>

vedat.yetkin@bilecik.edu.tr

Citation:	Yetkin, Vedat. "Bibliometric Analysis of Research Articles on Tafsir Published in Academic Journals (1925-2023)". <i>İslami İlimler Dergisi</i> 39 (November 2024), 51-74. https://doi.org/10.34082/islamiilimler.1504139 .
Article Type:	Research Article
Ethical Statement:	It is declared that scientific, ethical principles have been followed while carrying out and writing this study, and that all the sources used have been properly cited.
Ethics committee approval:	The research does not need any ethical approvals or informed consent.
Date of submission:	24 June 2024
Date of acceptance:	17 September 2024
Date of publication:	30 November 2024
Reviewers:	One Internal & At Least Two External
Review:	Double-blind
Plagiarism checks:	Yes - intihal.net
Conflicts of Interest:	The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest
Grant Support:	No funds, grants, or other support was received.
Complaints:	dergiislamiilimler@gmail.com
License:	CC BY-NC 4.0

Abstract: Academic faculty journals are considered one of the most reliable communication tools that convey information to the masses. Journals of theology faculties in Turkey also offer publications that address the religious needs of both the academy and society. In recent years, remarkable scientific productivity has been observed in the field of theology in Turkish academia. This quantitative increase in publications raises scholarly questions about the topics of current studies. In this study, a bibliometric analysis was made of academic research articles written in the field of tafsir. Bibliometric analysis is, briefly, the examination of scientific information transfer tools such as books, theses, and academic journals using mathematical and statistical methods. As a result of this analysis, the data are interpreted numerically. With these data, the scientific efficiency of the studies can be measured. This study, which analyzes articles on exegesis published in academic journals, includes research articles and article translations published between 1925 and 2023. Book reviews, meeting summaries, biographies, thesis summaries, notes, and compilation-style article publications are excluded from the scope. A total of 2,252 research articles published in the mentioned date range were identified. These articles appear in 249 theology/Islamic sciences faculty journals as well as other journals publishing in the field of social sciences. Parameters such as publication year, subject, number of authors, and academic profile of the articles accessed as a result of the scans were analyzed. The data were coded and visualized in graphs and tables. Key findings of the study are as follows: An examination of the past four years (2020–2023) reveals that the number of exegetical research articles published annually has reached 300, accounting for 57% of the total published articles. The most significant factors contributing to this increase are, firstly, the rise in the number of students graduating from Faculties of Theology/Islamic Sciences and pursuing postgraduate education over the past decade; and secondly, the escalating requirements for article publications in the recruitment and promotion criteria for university faculty members. Additionally, the rapid advancement of technology and the increased accessibility of internet resources have facilitated greater engagement in academic research.

Keywords: Tafsir, Bibliometric Analysis, Article, Turkish Theologies.

Giriş:

İslâmi ilimlerin yükseköğrenim düzeyindeki eğitimine Cumhuriyetin kuruluşundan kısa bir süre önce 1924 yılında başlanmıştır. 1933-1949 tarihleri arasında fetret dönemini yaşayan bu alan 1949'da Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin açılmasıyla yeniden başlamıştır.^[1] Son yıllarda Türkiye'de ilahiyat/İslami ilimler fakültelerinin sayısındaki artış, beraberinde başta Temel İslam Bilimleri alanı olmak üzere dini konularda akademik düzeyde yayınların hızlıca artmasına olanak sağlamıştır. Söz konusu bu fakültelerin görevlerinden biri de din alanında araştırmalar yaparak dinin günün ihtiyaç ve şartlarına uygun olarak yorumlanması ve anlaşılmasına katkı sunacak bilimsel bilgiler üretmektir. Bu bakımdan Türkiye'de ilahiyat /İslami ilimler fakülteleri, toplumun dini konulardaki ihtiyaçlarına güncel bilgi üreten kurumların başında gelmektedir. Bu bilgileri gerek kamuoyuna gerekse akademik çevrelere ulaştıran en önemli kitle iletişim araçlarından birisi ise akademik düzeyde yayınlanan akademik dergileridir. Bu dergiler, bir akademik birikimi ve üretimi yansıtmaya aracı olduğu kadar geleneğini de temsil etmektedir.^[2] Şu anda Türkiye'de ilahiyat/İslami ilimler fakültelerinin çoğu, süreli bir fakülte dergisi yayınlamaktadır.

Makaleler ilgili olduğu akademik alana ait sorunları betimsel yolla ele alan, alanın literatürüne ve problemlerin çözümüne katkı sunmayı hedefleyen bilimsel yazın ürünleridir. Alana ait verileri nicelik itibarıyla makalelerden hareketle elde etmek mümkündür. Ancak akademik alanda yayın yapan araştırmacılar çoğunlukla konu seçiminde çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. Bunun sebebi ise günümüzde artık bilimsel çalışma alanlarının genişlemiş olmasıdır. Bu konuda bibliyografik çalışmalar bu konuda araştırmacılara yön vererek araştırma yapmak istedikleri alanlarda onlara panoramik bir çerçeve çizmiştir. Bibliyografik çalışmalar bir dönemin popüler yayınları arasında yer almıştır. 2000'li yılların başları temel İslâm bilimleri anabilim dalında bibliyografik çalışmaların arttığı yıllar olmuştur. Bu alandaki her disiplinde önce bilim dallarında hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerine devamında ise makalelere dair künye bilgileri bir araya getirilmiştir. Örnek olarak; Ömer Kara, *Tefsir Akademisyenleri Biyografisi* başlıklı çalışmada tefsir alanında belirli yıllar arasında hazırlanmış tez ve makalelere dair bir dizin ortaya koymuştur.^[3] Ayrıca Türkiye İslam Araştırmaları (İSAM) bünyesinde hazırlanan bibliyografik çalışma olan İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu III (1953-2015) ise alanın kuşkusuz en kapsamlı olanıdır.^[4]

Günümüze geldiğimizde ise teknolojinin ve internet olanaklarının hızla artması bibliyografik çalışmaların işlevini sonlandırmıştır. Zira hemen her bilim dalında tez ve makalelerin künye bilgilerine ulaşmak artık dijital veri tabanlarında saniyeler içinde mümkün olmaktadır. Bu sebeple son yıllarda bibliyografik çalışmaların yerini bibliyometrik analizler almıştır.^[5] Bibliyometri; belirli bir alan, dönem ve bölgede araştırmacılar ya da kurumlar tarafından üretilmiş yayınlar ile bu yayınlar arasındaki ilişkilerin sayısal olarak analizini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.^[6] Bibliyometrik taramalar farklı disiplin türlerine göre çeşitlilik arz edebilir. Belirli bir alandaki bilimsel çıktıların verimliliğini değerlendirebilmek ancak bu tür analizlerle sağlanmaktadır. Bu türden taramalarla bir taraftan çalışma alanının geçmişini gözlemlemek mümkün olurken diğer

[1] İbrahim Turan, "Türkiye'de İlahiyat Eğitimi: İstihdam Alanı-Program İlişkisi Üzerine Değerlendirme", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 37 (2017), 59-77.

[2] Ahmet Koç - Umut Kaya - Elif Sena Gelgör, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 57 (2019), 1.

[3] Ömer Kara, *Tefsir Akademisyenleri Biyografisi*, (Ankara: Kurav Yayınları, 2007).

[4] İsmail E. Erünsal vd., *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu III*, 1953-2015. (İstanbul: İSAM Yayınları, 2015).

[5] Danica Zeleznik vd. "a Bibliometric Analysis of the Journal of Advanced Nursing 1976-2015", *Journal of Advanced Nursing* 73/10 (2017), 2407.

[6] Tübitak Ulakbim (cabim), "Bibliyometri Nedir?", (Erişim 29 Nisan 2024); R. N. Broadus, "Toward a Definition Of "Bibliometrics", *Scientometrics* 12 5-6 (1987), 376; Éric Archambault, Étienne Vignola Gagné, *The Use of Bibliometrics in the Social Sciences and Humanities*, (Montreal: Social Sciences and Humanities Research Council of Canada (SSHRC), 2004), 1-2.

tarafından göstergeleri aracılığıyla gelecekteki araştırma alanlarının geliştirilmesine olanak tanınmaktadır. Bibliyometrik analiz, araştırma alanları içerisindeki bilimsel çıktılarının ve teknolojinin izlenmesi için bir referans noktası teşkil etmektedir.^[7]

İlahiyat/İslami ilimler fakültelerinin temel İslam bilimleri anabilim dalı bu fakültelerin omurgasını teşkil etmektedir. Temel İslâm bilimleri; Tefsir, hadis, fıkıh, kelâm, Arap dili ve belagati, tasavvuf, kıraat ve İslam mezhepleri tarihi bilim dallarını çatısı altında bir araya getirmektedir. Saydığımız bu bilim dalları içerisinde özellikle tefsir bilim dalı, akademik yayın üretkenliği konusunda en verimli olanlarındandır. Nitekim 2011-2016 yılları arasındaki tefsir tez çalışmaları toplamda 552'ye ulaşmıştır.^[8] Gördüğümüz kadarıyla diğer temel İslâm bilimleri anabilim dalı çatısı altındaki bilim dallarına ait tez sayısı daha azdır. Tefsir alanına gösterilen bu entelektüel ilgi, alan içerisinde bibliyografya çalışmaları suretinde tezahür etmiştir. Bu alanda tezlerin yanı sıra makaleler bibliyografyası da kaleme alınmıştır. Murat Sülün 2003 yılına kadar yayınlanan tefsir makalelerinin dizinini çıkartıp çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur.^[9]

Bu çalışmamızın amacı ise yukarıdaki bibliyografik tefsir çalışmalarından farklı olarak 1925'ten 2023 yılına kadar olan tefsir alanına giren akademik makaleleri inceleyerek, çalışmaların durumu hakkında tespitlerde bulunmaktır. Tefsir alanında 2023 yılı sonuna kadar yayınlanan makaleleri bütün tarihsel süreçleri dikkate alarak inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bibliyometrik analiz çalışmasına dair Türkiye'de ilahiyat camiasında alan bazlı makale yayınları üzerine sadece Din eğitimi ve İslam ekonomisi alanında yayın mevcuttur.^[10] Bu sebeple yaptığımız bu çalışma sayesinde tefsir alanındaki araştırmaların kronolojik olarak son geldiği noktaya panoramik bakılabilecektir. Tefsir çalışmalarında hangi konulara yoğunlaşıldığının bilgisini vererek nispeten ihmal edilen noktalara dikkat çekmek bu çalışmanın önemini teşkil etmektedir. Çalışmada şu soruların cevabı aranacaktır:

1925-2023 yılları arasında Türkiye'de tefsir alanında kaleme alınan araştırma makale sayısı kaçtır?

Bu tarih aralığındaki makalelerin konu dağılımı nasıl gerçekleşmiştir?

1925-2023 yılları arasında makale düzeyindeki tefsir çalışmalarında en çok katkı sunan akademisyenler kimlerdir?

Bu tarih aralığındaki tefsir konulu makaleler en çok hangi dergilerde yayımlanmıştır ve bu dergiler hangi indekslerde taranmaktadır?

Bu çalışmanın tefsir alanında 2023 yılı sonrasına önerisi nedir?

1. Araştırmanın Yöntemi

Geniş bir zaman diliminde Türk ilahiyat dergilerinde tefsir alanına dair yayınlanmış araştırma makalelerini inceleyen bu araştırma, öncelikle dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve içerik analizine dayalı betimsel türde bir çalışmadır. Bu analiz yapılırken bir taraftan

[7] Hamit Derviş, "Bibliometric Analysis using Bibliometrix an R Package", *Journal of Scientometric Res* 8/3 (2019), 157; Magaly Gaviria-Marin vd. "Twenty Years of the Journal of Knowledge Management: a Bibliometric Analysis", *Journal of Knowledge Management* 22/8 (2018), 1657; Éline Gauthier, *Bibliometric Analysis of Scientific and Technological Research: a User's Guide to the Methodology*, (Kanada: Science and Technology Redesign Project, 1998), 9.

[8] Abdülcebbar Adıgüzel, "Lisansüstü Tefsir Tezlerinin Tematik Tasnifi ve Değerlendirilmesi", *Kur'an Araştırmalarında Akademik Tezler İslam Dünyası ve Batı Mukayesesi İlim Yayma Vakfı Uluslararası Sempozyum*, ed. Bilal Gökür vd. (İstanbul: İlim Yayma Yayınları, 2018), 267-288.

[9] Murat Sülün, "2003'e Kadarki Bir Asırlık Dönemde Neşredilen Tefsir Makaleleri Hakkında Genel Bir Değerlendirme", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 19 (2012), 364-389.

[10] Adem Güneş, "Akademik Dergilerde Yayınlanan Din Eğitimi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi (1925-2020)", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (2021), 199-222; Mehmet Fatih Buğın, "İslam Ekonomisi ve Finansı Alanının Bibliyometrik Analizi", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26 (2021), 658-677.

bibliyometrik analiz çalışmalarının hammaddesini oluşturan sahadaki akademik malzemenin niceliksel tanımlanması (nicel/quantitative), diğer taraftan da bu nicel verilerin yorumlanarak nitelendirilmesi (nitel/qualitative) gerekmektedir. Bundan dolayı çalışmada, yöntem açısından karma metot (mixed-method) benimsenmiştir.^[11]

Çalışmanın veri setini oluşturan akademik dokümanlar DergiPark veri tabanından toplanmıştır. Ayrıca İsam makaleler veri tabanından DergiPark veri tabanının sunduğu veriler karşılaştırılmış ve farklılıklar belirlenmiştir. Tarama modeline göre yürütülen çalışma ayrıca 1925-2023 yıllarını incelemeye tabi tutmasından dolayı kesitsel bir tarama araştırmasıdır. Anahtar kelimesi “tefsir” ve “Kur’ân-ı Kerim” olan makale çalışmaları 1940-2023 yılları^[12] filtreli olarak taranmış ve dizinlenen makalelerin, araştırmanın amacı doğrultusundaki parametrelere göre nicelikleri çıkarılmıştır. Bu parametreler ise; konu, yöntem, yabancı dilde yazım vd. hususlarda incelenmesidir. Bu özellikleriyle çalışma ayrıca sayısal analizlere dayalı nitel türde bir araştırmadır.

Bu bir bibliyografik tarama olmadığı için bu tarih aralığına ait tüm araştırma makalelerin listesini sunmaya gerek duyulmamıştır. Nitekim günümüzdeki akademik veri tabanları böyle bir bibliyografik listelemeye ihtiyaç da bırakmamaktadır. Belirli alan ve yıllar içerisinde vücuda gelmiş akademik yayınların tablo ve grafiklerle verilmemesi kimi bibliyografik çalışmaların tespit ve bulgularını anlaşılması güç hale getirmiştir. Bu çalışmada böyle bir güçlük yaşanmaması için her başlık altında veriler görselleştirilmiştir.

2. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı, Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuasının ilk olarak basıldığı yıl olan 1925 ile 2023 yılları arasındaki 98 yıllık süreci kapsamaktadır. Yaklaşık bir asırlık bir süreci incelemeye tabi tutan bu araştırmada tefsir ilminin anabilim dalı olarak kuruluşundan önce ve sonra yayınlanan ve öncelikle başlığında ve anahtar kavramlarında “tefsir” ve “Kur’ân-ı Kerim” kavramının geçtiği makaleler kapsama alınmıştır. Bu tür makaleler, yazar tefsir akademisyeni olmasa bile araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışma araştırma makaleleri ve çeviri makaleleriyle sınırlı olup, kitap incelemesi, toplantı özeti, biyografi, tez özeti, not ve derleme tarzı makale yayınları kapsam dışında tutulmuştur. Ayrıca anahtar kelimelerinde tefsir yazılı olup tefsir alanıyla doğrudan ilişkisi olmayan makaleler tespit edilip değerlendirme dışında tutulmuştur.

Burada şunu özellikle belirtmek gerekir ki; bu çalışmada değerlendirilen makaleler çoğunlukla akademik amaçla yayınlanmış araştırma makaleleridir. Çalışmada bu yayınların haricinde çeşitli İslami grupların yayınladıkları dergilerdeki Kur’ân-ı Kerim ve tefsir alanı üzerine yayınlanan yazılar kapsam dışında tutulmuştur. Çalışmada gerek yıllara göre ve gerekse yazarlara göre tespit edilen sayılar bu kapsamda değerlendirilmiştir. Murat Sülün ve Esra Gözeler’in belirli dönemleri kapsayan yayınlamış oldukları tefsir makalelerine dair bibliyografik çalışmalarında tespit ettikleri veriler ile (1925-2007)^[13] bu çalışmadakiler arasında farklar mevcuttur. Bunun sebebi ise o çalışmalarda yukarıda değinilen çeşitli İslami grupların yayınladıkları dergilerdeki tefsir ve Kur’ân-ı Kerim konulu yazılarında dikkate alınmasıdır.

Tefsir alanındaki akademik yayınlarda disiplinler arası çalışmalara sıklıkla rastlanılmaktadır. Bu durum tefsir alanında bibliyometrik analiz yapmayı zorlaştırmaktadır. Nitekim yapılan bu

[11] Broadus, “Toward a Definition of “Bibliometrics”, 375; Glenn A. Bowen, “Document Analysis as a Qualitative Research Method”, 28.

[12] DergiPark veri tabanında 1940 tarihinden öncesini tarama imkânı bulunmadığı için 1925-1940 tarihleri arasındaki makalelere dair arşiv taraması yapılmıştır.

[13] Sülün, “2003’e Kadarki Bir Asırlık Dönemde Neşredilen Tefsir Makaleleri Hakkında Genel Bir Değerlendirme”; Esra Gözeler, “İlahiyat Fakültelerinde Kur’ân ve Tefsir Çalışmaları”, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 1 (2009), 91-103.

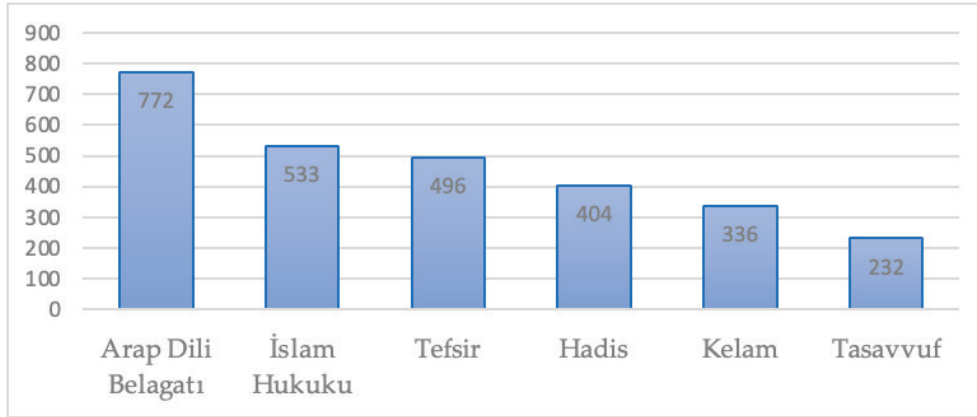
çalışmada tefsir ilmiyle bağlantılı olarak en çok araştırma yapılan alanlar sırasıyla şu şekildedir: Kıraat, tasavvuf, kelam, İslam hukuku, Arap dili ve edebiyatı, İslam tarihi, hadis ve din bilimleri ana bilim dalı (din felsefesi, din sosyolojisi, dinler tarihi, mezhepler tarihi, din psikolojisi).

3. Bulgular ve Yorumlar

3.1. Yıllara Göre Makale Sayılarının Dağılımı

1924 yılında Cumhuriyet Türkiye'sinde açılmış ilk ilahiyat fakültesi olan Darülfünun İlahiyat Fakültesi ve bu fakültede yayınlanan fakülte mecmuası sadece 9 sene faaliyet gösterebilmiştir. 16 senelik bir aradan sonra 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin kurulmasıyla yeniden yüksek din eğitimi akademik düzeyde başlamıştır. 1992-1996 yılları arasında artan fakülte sayıları 2010 senesinde 25'e ulaşmış ve bu yıldan sonra hızlı bir artışa geçerek 2024 yıl itibarıyla yaklaşık 4 katı artarak bazı vakıf üniversiteleri de dahil olmak üzere fakülte sayısı 34'i İslami ilimler, 67'si ilahiyat olmak üzere toplam 101'e ulaşmıştır.^[14] Fakülte sayılarındaki bu artış beraberinde akademisyen ve akademik yayınlar konusunda da ciddi gelişmelere yol açmıştır. İlahiyat/İslami ilimler fakültelerinin güncel akademisyen sayısı ise aşağıdaki grafikte verilmiştir:

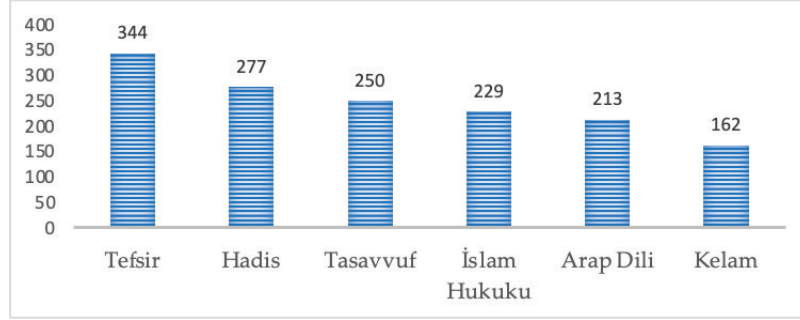
Şekil 1: Anabilim Dalı Öğretim Elemanı Sayısı



Yukarıdaki tabloda tefsir anabilim dalı, Türk ilahiyatlarında öğretim elemanı sayısı bakımından 3. sırada yer almaktadır. Türkiye'de akademik alandaki bu iyileşme tefsir alanına dair makalelerinin yayın durumuna da yansımıştır. Makaleler genel olarak İlahiyat/İslami ilimler fakülte dergileri ile sosyal bilimler alanında yayınlanan diğer dergilerde yayınlanmaktadır. Bu çalışmada, 60'ı İlahiyat/İslami ilimler fakültesi dergisi ve 144'ü diğer dergiler olmak üzere toplam 204 dergide 2263 tefsir makalesi tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre hemen hemen bütün İlahiyat/İslami ilimler fakültesi dergilerinde tefsir alanında makale yayınlanmıştır. Bu da tefsir alanının çalışma sahasının İslami ilimler alanında en başlarda olduğunu göstermektedir. Zira DergiPark veri tabanından alınan nicel verilere göre 2023 akademik yılı, İslami ilimler alanında makale yayını açısından tüm zamanların en verimli yılı olduğunu göstermektedir. 2023 yılına ait hazırladığımız temel İslam bilimlerine ait makale yayın sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

[14] Veriler için bk. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Fakülteler Hakkında Bilgiler Raporu" (Erişim 05 Nisan 2024); Elif Sobi, "2010-2020 Yılları Arasında Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi -Sayısal Değişimler ve Sonuçları", *ilahiyat* 6 (Haziran 2021), 5-28.

Şekil 2: Temel İslam Bilimleri 2023 Yılı Araştırma Makale Sayıları



Buna göre temel İslam bilimleri çatısı altında 2023 yılı özelinde kaleme alınan makale sayıları bakımından en üretken anabilim dalı tefsir, ikinci olarak da hadis gelmektedir. Tefsir alanında akademik dergilerde yayınlanan araştırma makalelerinin yıllara göre yayın durumu ise aşağıdaki tabloda listelenmektedir:

Tablo 1: Tefsir Makalelerinin Yıllara Göre Yayın Durumu

Yıl	Yayın Sayısı	Yıl	Yıl Sayısı	Yıl	Yıl Sayısı
1926	1	1985	1	2001	10
1927	1	1987	2	2002	4
1930	1	1988	1	2003	10
1932	1	1989	2	2004	7
1952	2	1990	1	2005	7
1953	2	1992	2	2006	8
1956	1	1993	1	2007	11
1957	1	1995	2	2008	12
1961	2	1996	4	2009	20
1962	2	1997	3	2010	29
1963	1	1998	7	2011	32
1967	3	1999	5	2012	42
1968	3	2000	1	2013	47
1969	1	1987-2000	23	2014	47
1970	3			2015	72
1972	1			2016	71
1973	2			2017	103
1974	1			2018	154
1976	1			2019	213
1977	1			2020	304
1978	2			2021	316
1981	2			2022	322
1982	1			2023	345
1983	1			2001-2023	2186
1925-1983	37				
				Toplam	2263

Yukarıdaki tabloda tefsir alanına dair yayınlanan makalelerinin tarihsel süreçleri üç ayrı periyoda ayrılarak gösterilmiştir. İlk periyod; Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuasının ilk sayısının yayınlandığı yıldan tefsir anabilim dalının kurulduğu 1983 yılını göstermektedir.^[15] İkinci

[15] Ömer Kara, “Türkiye’deki Tefsir Akademiyasının Kur’an ve Tefsir Alanındaki Çalışmaları”, *İslâmî İlimler Dergisi* 2/1 Kur’an Özel Sayısı (2007), 609.

periyod; 1985 yılından dergilerin hakemli bir formata dönüştürülmeye başlandığı 2000 yılına, son periyod ise 2001 yılından 2023 yılına kadarki süre olarak belirlenmiştir. Ayrıca sonuncu periyodu da kendi içerisinde 3 ayrı şekilde değerlendirmek mümkündür.

İlk iki periyotta yayınlanan tefsir makaleleri toplam yayınların %3'lük kısmını oluşturmaktadır. Buna göre 75 yıllık süreç içerisinde yayınlanan toplam 69 makale tespit edilmiştir. 1926 yılında yayınlanan ilk tefsir makalesi Zakir Kadiri Ugan'ın "Dini ve Gayri Dini Rivayetler" isimli makalesidir. 1933 yılına kadar yayınlanan Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası da toplamda 4 tefsir makalesi tespit edilmiştir. Bu tarihten 1952 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisinde (AÜİFD) yayınlanan ilk tefsir makalesine kadar 19 yıllık ilahiyat fakültesinin fetret dönemi bu alandaki yayın hayatını olumsuz etkilemiştir. AÜİFD'nin yayın hayatına girmesinden 2000 yılına kadar yılda ortalama 1,3 makale yayınlanmıştır.

Son periyodun ilk 10 senesi olan 2000-2010 yılları arasında ise 110 makale yayınlanmıştır. Bu oran yılda ortalama 11 makale yayınına karşılık gelmektedir. Bu tarihler arasında ilahiyat fakültelerinin sayısının 2000 öncesine göre artmasının makale sayısının artışına yansıdığını söylemek mümkündür. Zira 2010 yılında fakülte sayısı 25'e ulaşmıştır. Bu tarihten 2024 yılına kadar ise bu alandaki fakülte sayısı yaklaşık 4 katı artarak 101 olmuştur. Son 13 yılda ise yıllık ortalama makale sayısı 166'ya ulaşarak rekor seviyeye ulaşmıştır. Makale sayılarındaki ciddi artışların sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

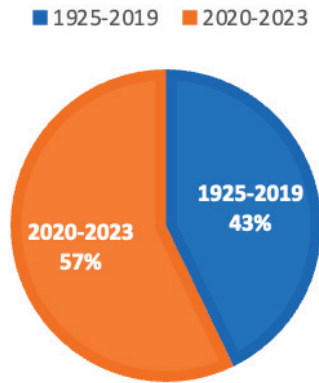
Doçentlik kriterlerinde yapılan düzenlemelerle puan usulünün yürürlüğe girmiş olması.

Bazı üniversitelerin lisansüstü programlarından mezun olabilmek için hakemli dergilerde makale yayınının şartının koşulması.

Akademik teşvik uygulamaları.

İlahiyat/İslami ilimler fakültelerinin akademisyen sayılarında eskiye göre gerçekleşen hızlı artışlar.^[16]

Şekil 3: Son 4 Yılın Tüm Yıllara Oranı



Son 4 yıla (2020-2023) bakıldığında ise yılda yayınlanan tefsir araştırma makalesi sayısı 300'lü rakamlara ulaşarak toplam yayınlanan makalelerin %57'sini oluşturmaktadır. Buna sebep olan faktörlerden en önemlilerinden birincisi; son 10 yılda İlahiyat/İslami ilimler fakültelerinden mezun olup lisansüstü programlarda öğrenimlerine devam eden öğrencilerin sayısının artmasıdır. İkincisi ise; üniversite öğretim üyesi alım ve yükselme şartlarında istenen makale yayın sayılarının her sene daha da artmasıdır. Bunlara ek olarak tabi ki akademik çalışmalarda hızla gelişen teknoloji ve internet olanaklarından daha fazla yararlanıldığı da söylenebilir.

[16] Güneş, "Akademik dergilerde yayınlanan din eğitimi konulu makalelerin bibliyometrik analizi (1925-2020)", 209.

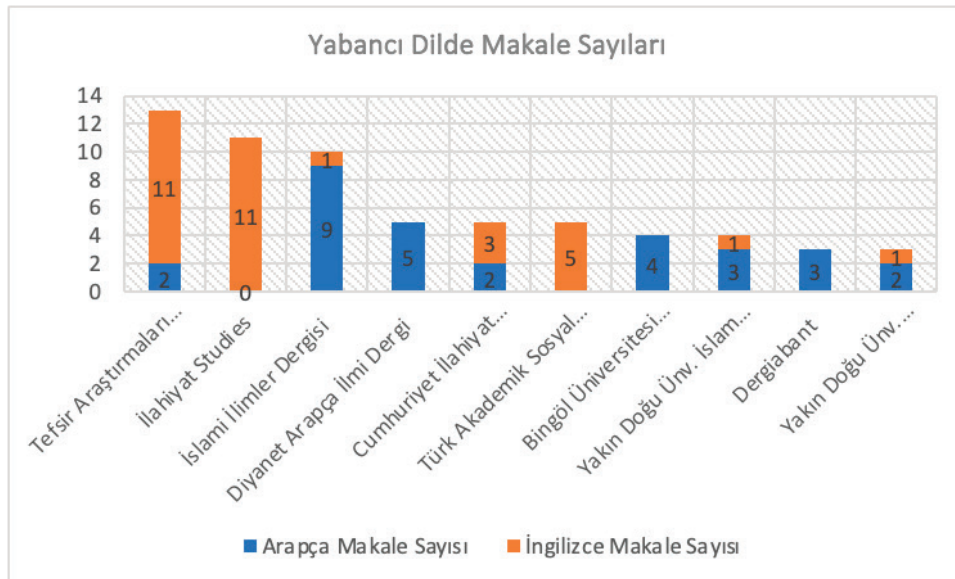
3.2. Yabancı Dilde Makale Sayıları ve Çeviriler:

Bir önceki başlıkta tablo halinde verilen yıllara göre akademik dergilerde tefsir alanında yayınlanan 2263 araştırma makalesinin 86 tanesi çeviri makalesidir. Bu sayıya göre tefsir alanında yayınlanan araştırma makalelerinin %4’üne karşılık gelmektedir. Çeviri makale sayısının genel miktara göre azlığı Türkiye’de yayınlanan makalelerin özgünlüğü açısından olumlu bir gösterge sayılabilir. Ancak dünyada tefsir alanında yayınlanan makalelerin takip edilmesi ve nitelikli olanların Türk okuyucusuna aktarılması konusunda ise çeviri makalelerinin sayısı oldukça azdır. Bu makalelerin 16’sı oryantalistlerin çalışmalarından çevrilirken 70’i ise Arap dünyasındaki tefsir araştırmacılarından çevrilmiştir. Buna göre Türk tefsir akademisinde batılı çalışmalardan ziyade Arap dünyasındaki tefsir çalışmalarına ilginin daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Bu makalelerin 24’ü tefsir usulü ve ulûmü’l-Kur’ân konularına dairdir.

Akademik nitelikteki tefsir alanına dair makalelerin yabancı dilde yayın durumlarına bakıldığında ise toplam 2263 makalenin 131’i yabancı dilde kaleme alınmıştır. Bu sayı tüm makalelerin %5’inin yabancı dilde yazıldığını göstermektedir. Bu makalelerin yayın tarihlerinin neredeyse tümü son 10 seneyi kapsamaktadır. Buna neden olan faktörler ise bu tarihler içerisinde Türkiye devleti tarafından lisansüstü çalışmalar yapmak üzere yurtdışına gönderilen öğrenci sayısındaki artış ile Arap baharı sonrasında Türkiye’ye gelip üniversitelerde görev alan Arap akademisyen sayısındaki artıştır. Nitekim yabancı dilde yazılan 131 makalenin 94’ü Arapça ve 37’si İngilizce dilinde yazılmıştır. Arapça yazılan 94 makalenin ise 49’u Arap akademisyen veya doktora öğrencilerine aittir.

Son yıllarda artış gösteren yabancı dilde makale yayını birçok tefsir alanına dair problemin daha geniş ve uluslararası perspektifte tartışılmasına ve sorunlara getirilecek çözümlerde ortak noktaların bulunmasına aracı olacağı için Türkiye’deki tefsir akademisi için olumlu bir gelişmedir. Ayrıca bu yayınlar Türk akademisinde tefsir alanında yapılan çalışmalara dair tanıtım görevi de yapmaktadır. Nitekim tefsir alanında makale yayınlayan birçok derginin uluslararası dizinlerde yer alması, bu makalelerin birçok yabancı bilim adamı tarafından görülebiliyor olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle yabancı dilde makale yazımının artırılması konusunda akademisyenleri ve öğrencileri geliştirici kurumsal tedbir ve imkanların etkili bir şekilde artırılması gerekmektedir. Yabancı dilde tefsir makalesi yayınlayan ilk 10 akademik dergi ve dillere göre makale sayıları aşağıdaki grafikte listelenmiştir:

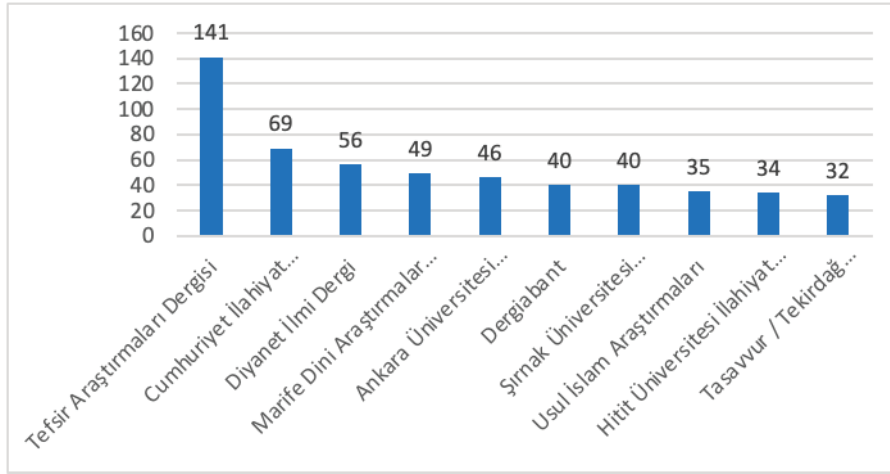
Şekil 4: Dergilerin Yabancı Dilde Makale Sayıları



Tefsir Araştırmaları Dergisi bir sonraki grafikte görüleceği üzere tüm akademik dergiler içerisinde en fazla tefsir alanında makale yayınlayan dergi liderliğini yabancı dilde makâle konusunda da üstlenmektedir. 2. sırada yer alan İlahiyat Studies dergisi ise 2010 yılında yayın hayatına başlayan ESCI ve SCOPUS gibi önemli uluslararası dizinlerde taranan İngilizce yayın yapan akademik bir dergidir.^[17] 3. ve 4. sırada yer alan İslami İlimler Dergisi ile Diyanet Arapça İlmi Dergisi ise tefsir alanında en çok Arapça makale yayınlayan dergilerdir.

3.3. En Fazla Tefsir Alanında Makale Yayınlayan Dergiler

Şekil 5: En Fazla Tefsir Alanında Makale Yayınlayan Dergiler



Yukarıdaki grafikte Türkiye’de yayın yapan tefsir alanına dair makalelere en fazla yer veren 10 akademik dergi gösterilmektedir. Sadece bu dergilerdeki tefsir yayınları toplam makalelerin %22’sini oluşturmaktadır. 141 makale ile ilk sırada Tefsir Araştırmaları Dergisi yer almaktadır. Derginin isminden de anlaşılacağı üzere tefsir alanındaki çalışmalara tahsis edilmiştir. 2017 yılında yayın hayatına başlayan dergi yılda 2 sayı yayınlamakta ve çeşitli uluslararası dizinler ile TR Dizin’de taranmaktadır. 2. Sırada yer alan Cumhuriyet İlahiyat Dergisi ise bir fakülte dergisi olup 1996 yılında yayın hayatına başlamış ve 28 yıldan beri kesintisiz bir şekilde yayın sürecini devam ettirmektedir. Dergi uluslararası alanda ESCI ve SCOPUS gibi önde gelen dizinlerde taranan sayılı ilahiyat dergilerinden bir tanesidir.

3. ve 5. Sıralarda yer alan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (1952) ile Diyanet İlmi Dergi (1956) ilahiyat dergileri arasında en uzun dönemdir yayın sürecinde olan dergilerdir. Dergia bant (2013) ve Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat (2015) dergileri ise diğer ilk 10 sırada yer alan dergiler içerisinde en yeni dergiler arasında yer almaktadır. Bu da son yıllarda tefsir araştırmacılarının çoğunlukla Tefsir Araştırmaları Dergisi ile bu iki dergiye tercih ettiklerini göstermektedir. Grafikte gösterilen ilk 10 dergi yılda 2 sayı yayınlamaktadırlar. Bu dergilerden Usul İslam Araştırmaları dergisi hariç diğer bütün dergiler TR Dizin’de taranmaktadır. Bu da tefsir araştırmacıları tarafından Usul İslam Araştırmaları dergisinin çok fazla akademik puan getirmemesine rağmen tercih edildiğini göstermektedir. Bu dergiler arasında ESCI ve SCOPUS gibi önemli uluslararası dizinlerde taranan dergiler ise sırasıyla; Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi ve Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisidir.

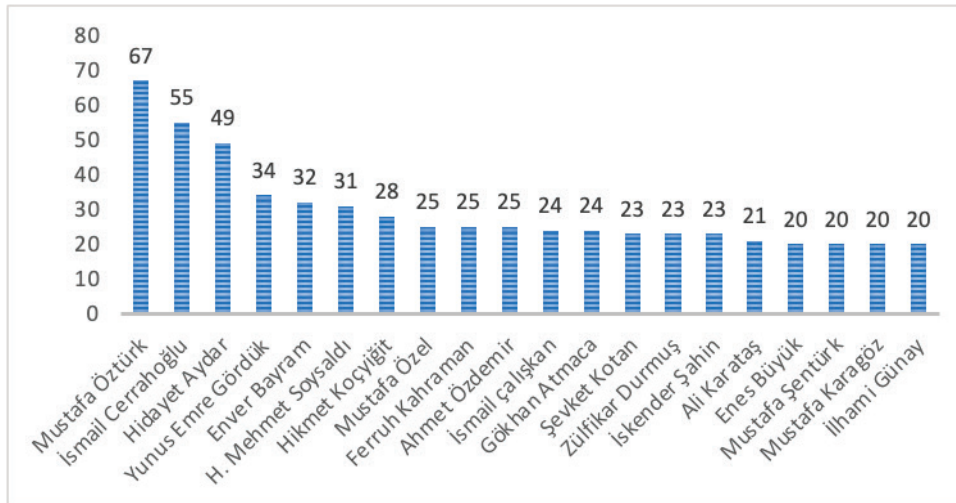
[17] DergiPark veri tabanında İlahiyat Studies (2010) dergisinin yayın arşivi 2022 yılı ve sonrası olarak mevcuttur. İslam makale veri tabanında ise hiçbir sayısına dair makale çıkmamaktadır. Derginin kendi özel sitesinde ise 2010-2024 yıllarına ait tüm sayıları mevcuttur. İlahiyat alanında bibliyometrik analiz çalışması yapan araştırmacıların bu hususa dikkat etmesi gerekmektedir.

Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisinin (2010) diğerlerine nazaran yeni bir dergi olmasına rağmen ESCI (WOS) dizininde taranması takdire şayandır. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (2002) ise Web of Science’da dizinlenen İlahiyat alanı dergileri içerisinde ise ilk sırada yer almaktadır. Son yıllarda gerek YÖK gerekse araştırma üniversiteleri tarafından belirlenen öğretim üyeliği yükseltme kriterlerinde öncelikle Web of Science’da dizinlenen dergiler ile TR Dizin’de taranan dergilerin istenmesi en çok tefsir alanında yayınlanan makalelerin grafikte yer alan dergilerden oluşmasının en önemli nedenlerinden birisidir.

3.4. En Fazla Tefsir Alanında Makale Yayınlayan Yazarlar

Yapılan taramada 1925-2023 yılları arasında tefsir makale yazımında bazı isimlerin öne çıktığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda tefsir alanında en çok makale yayınlayan ilk 20 yazarın isimleri gösterilmektedir. Bu sayıları oluştururken DergiPark veri tabanının gelişmiş arama kısmında anahtar kelimeler ve başlıklar seçeneğinde “tefsir” araması yapıldığında sunduğu yazar ve kurumlara göre makale sayı verileri gerçek verilerle uyuşmamaktadır. Bu konuda başka alanlarda bibliyometrik analiz çalışması yapan araştırmacıların bu hususa dikkat etmesi gerekmektedir. Aşağıdaki verileri oluştururken daha önce yayınlanan tefsir makalelerine dair bibliyografik çalışmalar ile kendi oluşturduğumuz makale listesinde yazar ve kurum sayıları elle tarama yöntemi kullanılmış ve ortaya çıkan veriler İsam makale veri tabanının sunduğu verilerle karşılaştırılmıştır.

Şekil 6: En Fazla Tefsir Alanında Makale Yayınlayan Yazarlar

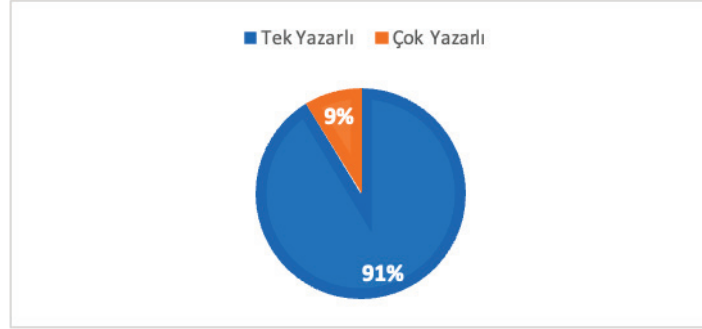


Grafikte yer alan yazarların yayınladıkları tefsir makalelerinin sayısı toplam tefsir makale sayısının %27'sine karşılık gelmektedir.

3.5. Makalelerin Yazar Sayıları

Bu çalışmada tefsir alanında yayınlanan araştırma makaleleri yazar sayıları açısından da analize tabi tutulmuştur. 1925-2023 yılları arasında tespit ettiğimiz 2263 tefsir konulu araştırma makalelerinden 195'i birden çok yazarlıdır. Bunlardan 190'ı çift yazarlı, 4'ü üç yazarlı ve 1'i ise beş yazarlı olarak akademik dergilerde yayınlanmıştır. Bu verilerin oranı grafiksel olarak şu şekildedir:

Şekil 7: Bilimsel İş birliği Oranı



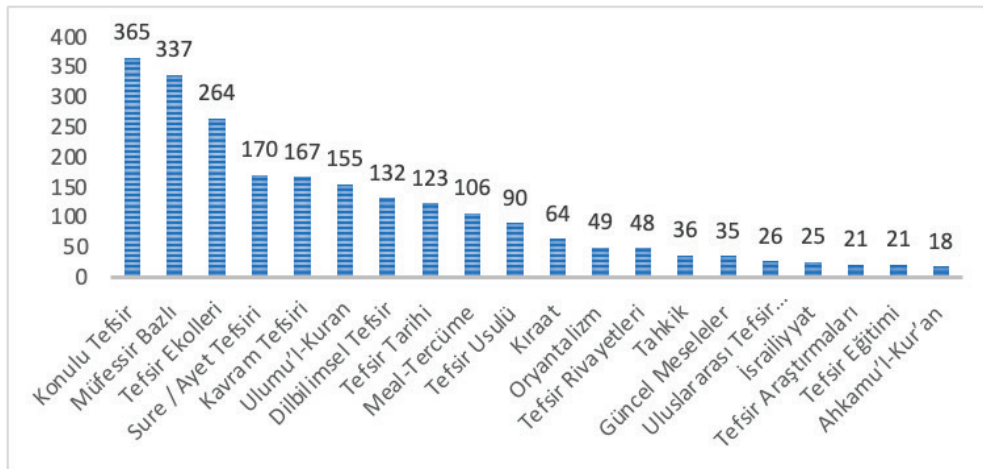
Yukarıdaki grafikte sunulan orana göre yayınlanan tefsir makalelerinin sadece %9'luk bir kısmı çok yazarlıdır. Buna göre alandaki ortak çalışma kültürünün henüz yaygınlaşmadığı söylenebilir. Ancak araştırmada dikkat çeken bir husus çok yazarlı makale yazımının tefsir alanında son yıllarda artmış olmasıdır. Nitekim 195 çok yazarlı makalenin 91'i 2020-2023 yılları arasında kaleme alınmıştır. Buna göre çok yazarlı makalelerin %47'si son 4 sene içerisinde yazılmıştır. Dolayısıyla tefsir alanında makale düzeyindeki ortak çalışma kültürünün son yıllarda ivme kazandığı söylenebilir.

Bir akademisyenin alandaki meslektaşlarıyla birlikte ortak yazarlı çalışmalarda bulunması kendisine önemli nitelikler kazandırmaktadır. Nitekim bireysel araştırmalar sadece araştırmacı perspektifini yansıtmaktadır. Ortak yazarlı çalışmalarda ise problemin tespiti ve çözümlerin sunulmasında araştırmacıların farklı bakış açıları ve tecrübelerinin çalışmaya dâhil olmasına imkân sağlanmaktadır. Bu gelişmede alanın bilimsel anlayışındaki gelişmelerin etkili olduğunu söylenebilir. Ayrıca bazı lisansüstü eğitimin yürütüldüğü enstitülerin, tez savunmaları öncesi doktora/yüksek lisans öğrencilerinden danışmanıyla birlikte bir makale yayını zorunlu olarak talep etmesinin de etkili olduğunu söylemek mümkündür.^[18]

3.6. Tefsir Makalelerin Konu Alanı Dağılımları

Tefsir alanında yazılan makalelerde en çok hangi konular üzerine çalışıldığının tespiti bu çalışmanın amaçlarından bir diğeridir. Bu alanda tespit ettiğimiz 2263 araştırma makalesinin konu alanı dağılımlarını aşağıdaki grafikte listelendiği gibi 21 ana konu başlığı etrafında toplanmıştır.

Şekil 8: Tefsir Makalelerinin Konu Alanı Dağılımları

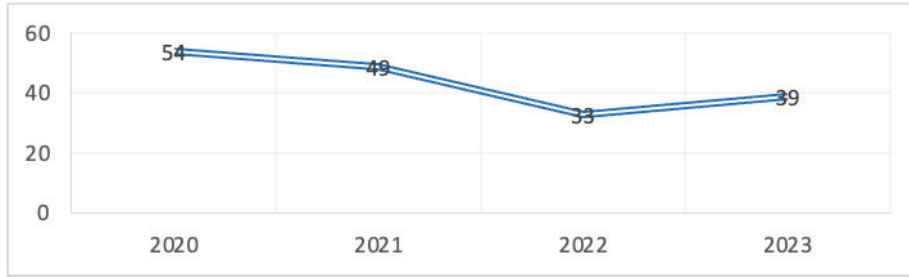


[18] Güneş, "Akademik dergilerde yayınlanan din eğitimi konulu makalelerin bibliyometrik analizi (1925-2020)", 219.

3.6.1. Konulu Tefsir Çalışmaları

Tefsir makalelerin konu alan dağılımlarının listelendiği 8’nci grafikte görüldüğü üzere en çok makale kaleme alınan tefsir araştırma alanı konulu tefsir çalışması olmuştur. Bütün tefsir makalelerinin %16’sını oluşturan konulu tefsir; seçilen herhangi bir konunun Kur’an-ı Kerim bütünlüğü içerisinde mevcut detaylarıyla sunumunu ifade etmektedir. Bu tarz çalışmalar, “Kur’ân’a göre”; “Kur’ân’da”, “Kur’ân’ın X konusuna bakışı” gibi isimlerle çalışılmaktadır. Bu alanda makale yazımında son 4 senede artış gözlemlenmektedir. Bu alanda yayınlanan makalelerin yaklaşık yarısı 2020-2023 yılları arasında kaleme alınmıştır.

Şekil 9: 2020-2023 Konulu Tefsir Makale Sayıları



Çalışmada belirlenebildiği kadarıyla 280 farklı araştırmacı konulu tefsir alanında çalışma yapmıştır. Bu da göstermektedir ki neredeyse her bir tefsir akademisyeni bu alanda makale yayınlamıştır. Ayrıca 365 makaleden 31’i çift yazarlı olarak yayınlanmıştır. Buna etki eden faktör ise önceki başlıkta değindiğimiz üzere bazı enstitülerin, tez savunmaları öncesi öğrencilerinden danışmanı ile birlikte bir makale yayını talep etmesidir. Böylece konulu tefsir alanında yayın yapan araştırmacı sayısını da arttırmıştır. Bu alanda en fazla makale yayınlayan dergi 26 makaleyle Tefsir Araştırmaları Dergisi’dir. İkinci olarak ise 14 makale ile Cumhuriyet İlahiyat Dergisi ve üçüncü olarak 13 makale ile Diyanet İlmi Dergi gelmektedir. Bu makalelerden 10’u Arapça ve 5’i İngilizce olarak yayınlanmıştır.

Konulu tefsir çalışmalarının çoğunluğundaki temel sorun, bir konuyu Kur’an’ın kendi bütünlüğü içerisinde anlama söylemiyle bu çalışmaların yapılmasıdır. Bu yaklaşımda ise maalesef araştırılan konuyla ilgili hadis rivayetleri kapsam dışında bırakılmaktadır. Bu durumun neticesinde ise çalışılan konuyla ilgili bütünlüklü İslami bakış ıskalanmaktadır.^[19] Bu nedenle aslında bu çalışmalar bu gözle tekrar incelenip araştırılması gerekmektedir.

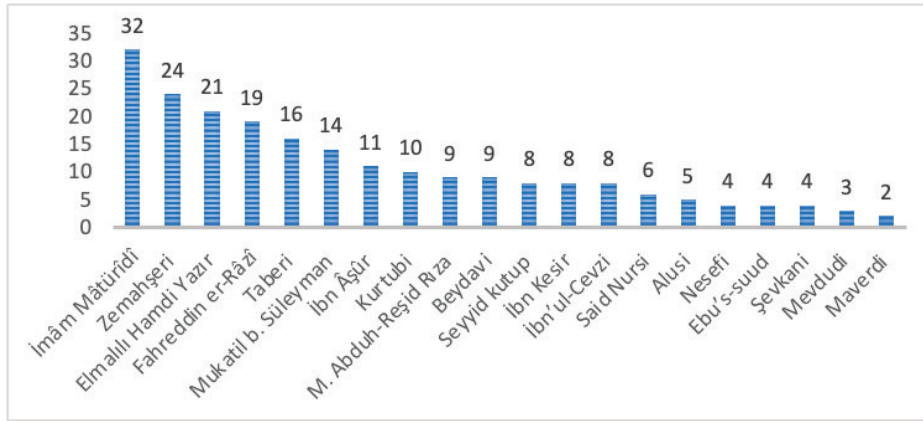
Konulu tefsir alanında çalışılan bir diğer tefsir sahası da kavram tefsiridir. Aynı şekilde seçilen herhangi bir Kur’ân’da zikredilen bir kavram veya lafzın Kur’ân-ı Kerim bütünlüğü içerisinde mevcut detaylarıyla sunumunu ifade etmektedir. Bu alan gerek tez ve gerek araştırma makalesi düzeyinde hem dünyada hem de Türkiye’de tefsir akademisinde en çok çalışılan konuların başında yer almaktadır. Nitekim bu alanda Türk tefsir akademisinde 167 makale yayınlanmıştır. Bütün tefsir makalelerinin %7’sini oluşturmaktadır. 167 makalenin 13 tanesi çift yazarlı olarak yayınlanmıştır. Bu makalelerin 10’u Arapça olarak ve 5’i İngilizce dilinde yayınlanmıştır. Tespit edilen 143 tefsir araştırmacısı bu alanda araştırma makalesi kaleme almıştır. Bunların içerisinde 28 tefsir araştırmacısı birden çok Kur’ân kavramı üzerine makale yayınlamıştır. Konulu tefsir çalışmalarındaki hadis rivayetlerini araştırma içerisinde kapsam dışında bırakma sorunu aynı şekilde kavram tefsiri çalışmalarında da karşımıza çıkmaktadır. Bu alana dair yapılan çalışmalarda bu gözle kritik edilmesi gerekmektedir.

[19] Kara, “Türkiye’deki Tefsir Akademiyasının Kur’an ve Tefsir Alanındaki Çalışmaları”, 619.

3.6.2. Müfessir Bazlı Tefsir Çalışmaları

En çok makale kaleme alınan ana konu başlıklarından ikincisi; müfessir bazlı tefsir çalışmalarıdır. Bütün tefsir makalelerinin %15'ini oluşturmaktadır. Herhangi bir müfessirin, ya tefsirinin tümünün ya da tefsiriyle ilgili bir konunun ele alındığı bu çalışmalarda günümüze kadar gelmiş klasik ve modern bir çok müfessir çalışılmış gibidir. Bu tür tefsir çalışmalarının tercih edilmesi sosyal bilimlerde yaygın olan doküman incelemesi metoduna dayalı nitel çalışmanın tefsir alanında da rağbet gördüğünü göstermektedir. Bu alandaki çalışmalarda en çok tercih edilen müfessir sıralaması ise aşağıdaki grafikte listelenmiştir:

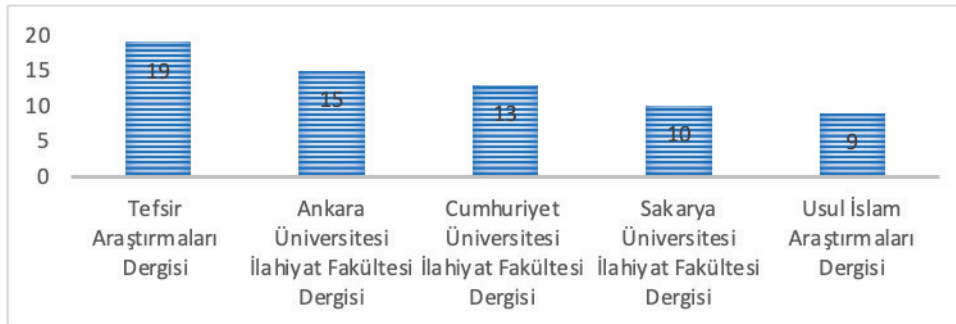
Şekil10: En Çok Çalışılan 20 Müfessir



Yukarıdaki grafikte verilen sayılar müfessir veya eserine dair bütün tefsir konu alanlarındaki veriler üzerinden oluşturulmuştur. Nitekim tefsir araştırmacıları herhangi bir müfessir veya eserini dilbilimsel veya ulumu'l-Kuran konuları özelinde çalışmaktadır. Ancak genel olarak müfessir bazlı tefsir çalışmalarına baktığımızda ise çok fazla çeşitlilik görülmektedir. Belli müfessirler ve eserlerinden ziyade tek tek birçok müfessir üzerine makale kaleme alınarak tekrar çalışmaların önüne geçilmiştir. Bu alanda yayınlanan makalelerden 15'i Arapça ve 2'si İngilizce olarak yayınlanmıştır.

Görüldüğü kadarıyla, müfessir bazlı tefsir makalelerinde ismi öne çıkan ilk iki yazar İsmail Cerrahoğlu ve Şükrü Maden'dir. Cerrahoğlu hoca tefsir alanının duayenlerinden sayılmaktadır. Birçok müfessir ve eseri üzerine ilk defa kaleme alınan makaleler kendisine aittir. Bu alanda en çok makale yayınlayan ilk 5 akademik dergi ise aşağıdaki grafikte listelenmiştir:

Şekil 11: Müfessir Bazlı En Çok Makale Yayınlayan ilk 5 Dergi



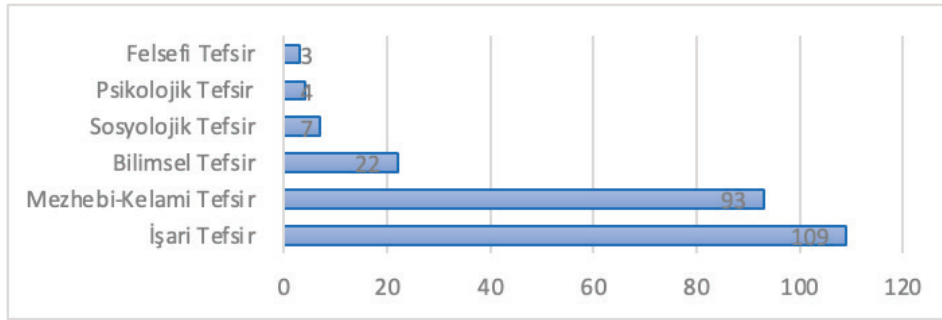
Tefsir alanında klasik ve modern birçok müfessir odaklı çalışmalar hala güncelliğini korumaktadır. Ancak bu konudaki tez, kitap, makale ve sempozyum bildirimi gibi birçok akademik yayın mevcuttur. Bu kadar çok farklı yayın türünün bulunması herhangi bir müfessir üzerine makale kaleme alacak tefsir araştırmacılarını literatür taraması konusunda zor duruma sokmaktadır.

Tüm yayınları değerlendirmeye alarak müfessir bazlı yapılacak bibliyometrik analiz çalışmaları bu alandaki birçok akademisyenin işini kolaylaştıracaktır. Özellikle İmâm Mâtürîdî, Zemahşeri, Elmalılı Hamdi Yazır, Fahreddin er-Râzî ve Taberi gibi üzerine en çok yayın kaleme alınan müfessirler bu araştırmalarda tercih edilebilir.

3.6.3. Tefsir Ekolleri:

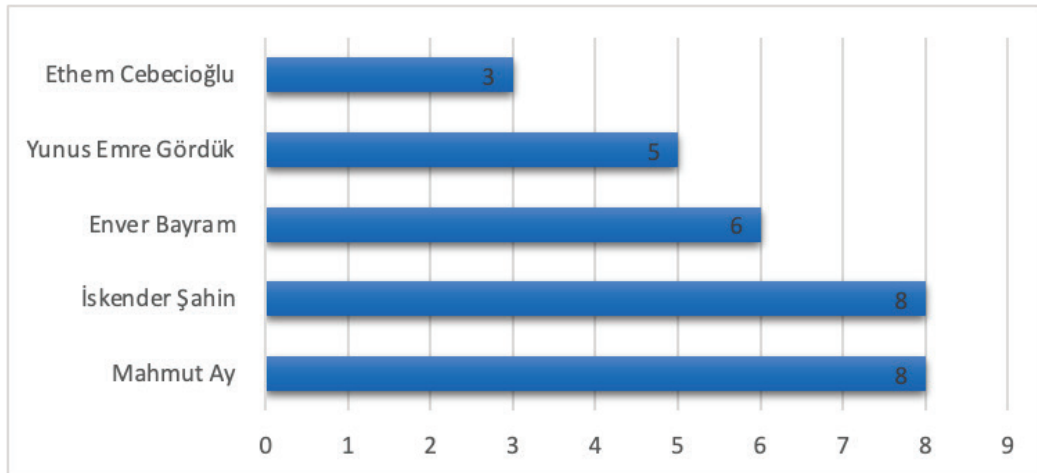
En çok makale kaleme alınan ana konu başlıklarından üçüncü olanı; tefsir ekollerine dair çalışmalardır. Bu alan, tefsirin gerek tarihsel bakışlı gerekse teorik düzeyde yöneliş ve yöntemlerini (mezhebi, işâri, sosyolojik, psikolojik, bilimsel, vb.) konu edinen çalışmaları içermektedir. Bu alan 264 makale ile bütün tefsir makalelerinin %12’sini oluşturmaktadır. Bu alandaki konu dağılımı ise aşağıdaki grafikte listelenmiştir:

Şekil 12: Tefsir Ekollerine Dair Çalışmalar



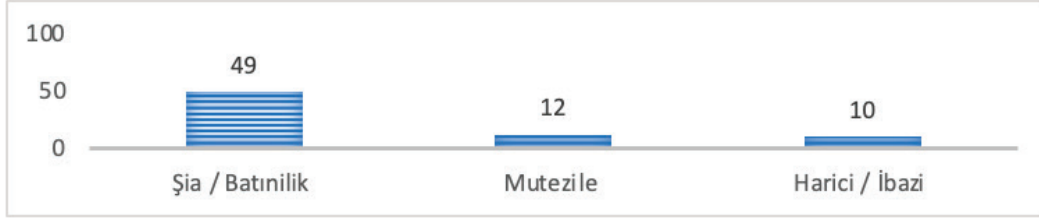
Yukarıdaki grafikte 6 ana başlıkta değerlendirdiğimiz tefsir ekollerine dair araştırma makaleleri içerisinde en fazla çalışılan konu işâri tefsirdir. İşâri tefsir; ayetlerin batınî/derûnî anlamalarına odaklanan tasavvuf ehlinin kaleme aldığı bir tefsir türüdür. Tefsir tarihi boyunca bu türde yazılan tefsirler önemli bir yekûna ulaşmış ve müstakil bir tefsir ekolü olarak literatürde yerini almıştır. İlahiyat/İslami ilimler fakültelerinde son yıllarda tasavvuf alanının müstakil bir anabilim dalı olarak faaliyet göstermesindeki artışa rağmen işâri tefsir alanındaki makaleler çoğunlukla tefsir akademisyenleri tarafından araştırılıp yayınlanmaktadır. Aşağıdaki grafikte de görüleceği üzere bu alanda en çok araştırma makalesi kaleme alan ilk 5 yazardan sadece Ethem Cebecioğlu tasavvuf anabilim dalında görev yapmaktadır. İşâri tefsir üzerine en çok kaleme alınan makale ise 7 makale ile Kuşeyrî’nin *Letâ’ifü’l-İşârât*’ıdır.

Şekil 13: En Çok İşari Tefsir Yazan Akademisyenler



Tefsir ekollerine dair ikinci en çok makale kaleme alınan çalışma sahası ise 93 araştırma makalesi ile mezhebi/kelamî tefsir alanıdır. Bu alanda en çok çalışılan ilk 3 mezhep ise aşağıdaki grafikte listelenmiştir:

Şekil 14: En Çok Tefsir Makalesi Yazılan Mezhebi Ekoller



Grafikte görüldüğü üzere Şii tefsirler üzerine bir hayli araştırma makalesi yazılmaktadır. Bu alanda en çok çalışılan tefsir ise yayınlanan 9 makale ile Kûmmi Tefsiridir. Tefsir ekolleri içerisinde 3. sırada yer alan bilimsel tefsir alanı ise aynı şekilde yoğunlukla tefsir araştırmacıları tarafından çalışılan bir sahadır. İlahiyat alanı dışında yer alan Sosyal Bilimlerin yöntem ve içeriklerinden yararlanılarak özellikle sosyoloji olmak üzere psikoloji ve kısmen felsefeyle ilintili tefsir çalışmaları da az da olsa yine son yıllarda çalışılmaktadır. Son yıllarda menahicu'l-mufessirin isimlendirilmesiyle Arap dünyasında tefsir ekollerine dair kayda değer telif kitap çalışması yapılmıştır. Bu alanda oluşan literatür gerek tez ve gerekse araştırma makalesi düzeyinde çalışılması gereken tefsir konularından bir diğeri olarak karşımıza çıkıyor.

3.6.4. Sûre/Âyet Tefsir Konulu Çalışmalar

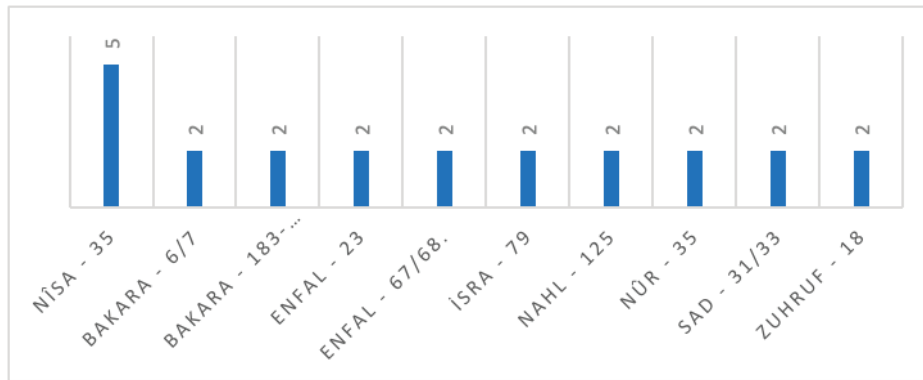
En çok makale kaleme alınan ana konu başlıklarından dördüncü olanı; sure/ayet konulu çalışmalardır. Bu alanda yazılan 170 makale bütün tefsir makalelerinin %8'ini oluşturmaktadır. Herhangi bir ayet/ayet gruplarının veya surenin tefsirine dair çalışmaları içermektedir. Bu yayınlardan 107'si ayet/ayet grupları üzerine, 67'si ise sure üzerine yazılmıştır. Aşağıdaki tabloda makale yazımına konu olan ayetler ve sayıları ve sonrasında gelen grafikte ise hakkında birden fazla makale yazılan ayetler listelenmiştir:

Tablo 2: Ayet Tefsiri Çalışmaları

Sure İsmi	Ayet Numarası	Makale Sayısı
el-A'lâ	4-5.	1
Âl-i İmrân	13, 36, 110, 130	4
el-Ahkâf	20	1
el-Ahzâb	1, 37, 56.	3
el-Arâf	31, 172-173, 189-190.	3
el-Ankebût	41.	1
el-Bakara	6-7, 40-44/67-73, 74, 114,121, 178, 183-185, 243, 255, 281, 284, 286.	14
el-Enfâl	23, 30/48, 67-68.	5
el-Fetih	27.	1
el-Furkân	2, 77.	2
Fussilet	26.	1
el-Gâfir	11, 60.	2
el-Gâşiye	17	1
el-Hadîd	22	1
el-Hucurât	6, 17.	2

Sure İsmi	Ayet Numarası	Makale Sayısı
Hûd	26	1
el-İsrâ	33, 70, 79.	4
el-Kasas	77	1
el-Kehf	39-40.	1
Lokmân	20, 34.	2
el-Mâide	3, 27-31, 32, 33, 44-47, 54, 93.	7
Meryem	57, 71.	2
el-Müddessir	30-31	1
el-Mü’minûn	12-14.	1
el-Mümtehine	5.	2
en-Nahl	90, 125.	2
en-Neml	43, 82.	2
en-Nisâ	3, 34, 35, 43, 59, 65, 86, 142-143, 148, 166,	15
en-Nûr	31, 35, 37, 61.	5
er-Rûm	1-5, 21.	2
es-Sâd	31-33	2
es-Saf	2-3.	1
et-Tevbe	5	1
Yâsîn	38	1
Yûnus	85, 88.	2
Yûsuf	24, 28, 76.	3
ez-Zâriyât	56.	1
el-Zilzâl	8	1
ez-Zuhruf	18, 61, 81	4

Şekil 15: Birden Fazla Makale Yazılan Ayetler



Yukarıda listelenen makale yazımına konu olan ayet/ayet grupları tefsir araştırmacıları tarafından nüzûl sebebi, müfessir yorumu, çağdaş yaklaşımı, dilbilimsel analizi vb.. açılardan incelenmiştir. Bunun yanında tefsir araştırmacıları çoğunlukla hacimlerinin kısa olması nedeniyle bazı kısa sureleri de makale yazımına konu olarak seçmişlerdir. Bu surelerde aynı şekilde nüzûl sebebi, müfessir yorumu, çağdaş yaklaşımı, dilbilimsel analizi vb.. açılarından incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda ise makale yazımına konu olan sure isimleri ve sayıları listelenmiştir:

Tablo 3: Sure İsimleri ve Makale Sayıları

Sure Adı	Makale Sayısı	Sure Adı	Makale Sayısı
el-Âdiyât	2	el-İsrâ	1
Âl-i İmrân	1	el-Kadîr	1
el-Ahzâb	1	el-Kâria	1
el-Alak	1	el-Kevser	1
el-Asr	2	el-Maûn	2
ed-Duhâ	2	el-Mearic	1
el-En'âm	1	el-Müddessir	1
Fâtır	1	el-Mülk	1
el-Fetih	1	en-Nasr	1
el-Fil	5	en-Nebe	2
el-Hadîd	1	en-Necm	1
el-Hicr	1	en-Nisâ	1
el-Hucurât	1	Tâhâ	2
İbrâhîm	1	et-Tekâsür	2
el-İhlâs	2	Yâsîn	4
el-İnfitâr	1	ez-Zâriyât	1
		el-Zilzâl	1

Sure/ayet konulu tefsir çalışmalarına dair yazılan makalelerin 5'i Arapça olarak 1'i ise İngilizce dilinde yayınlanmıştır. Bu alanda yayınlanan 170 araştırma makalesinin 18'i çift yazarlı olarak toplamda 132 tefsir araştırmacısı tarafından kaleme alınmıştır. Bu alanda birden fazla makale yayınlayan araştırmacıların liste sıralaması ise aşağıdaki gibidir:

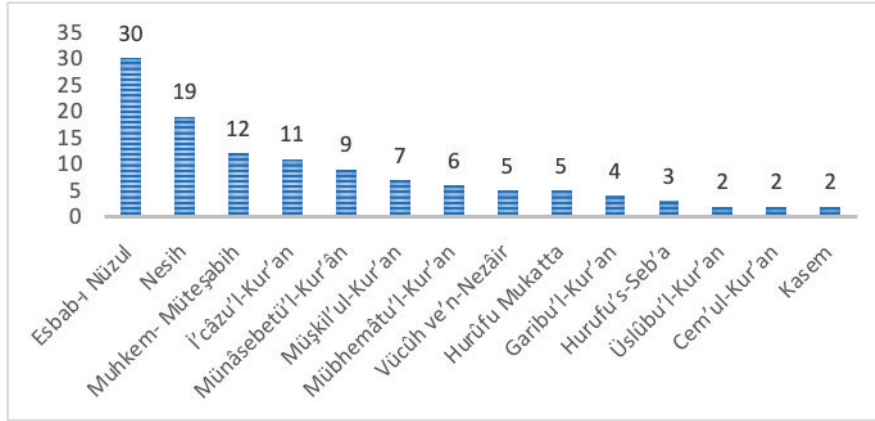
Tablo 4: Sure/Ayet Konulu Makale Yazarları

Yazar Adı	Makale Sayısı	Yazar Adı	Makale Sayısı
Servet Demirbaş	5	Gökhan Atmaca	2
Arslan Karaoğlu	3	Hüseyin Çelik	2
Ahmet Sevgi	3	Hüseyin Yakar	2
Ahmet Özdemir	3	İbrahim Yıldız	2
Adnan Arslan	3	Kutbettin Ekinci	2
Harun Bekiroğlu	3	Mehmet Çiçek	2
Haşim Özdaş	3	Merve Saçlı	2
Mehmet Akif Alpaydın	3	Metin Çetin	2
Mustafa Kara	3	Muhammed Elnecer	2
Ahmet Sait Sıcak	2	Osman Kabakçılı	2
Abdulkadir Karakuş	2	Recep Orhan Özel	2
Ali Kaya	2	Sami Kılınçlı	2
Ali Rıza Güneş	2	Yunus Emre Gördük	2
Bayram Ayhan	2		

3.6.5. Ulûmü'l-Kur'ân

En çok makale kaleme alınan ana konu başlıklarından altıncı olanı; ulûmü'l-Kur'ân / Kur'ân ilimlerine dair çalışmalardır. Bu alan 155 makale ile bütün tefsir makalelerinin %7'sini oluşturmaktadır. Muhkem/müteşabih, nesih, Kur'ân'ın yazılışı ve cem'i gibi Kur'ân ve tefsire dair birçok konuyu içerisinde barındıran bu alan şüphesiz tefsir ilminin en önemli çalışma sahasını oluşturmaktadır. Türkiye'de gerek tez olarak gerekse araştırma makalesi düzeyinde ulûmü'l-Kur'ân çalışmaları ya müstakil olarak çalışılmış yada herhangi bir müfessirin eserinde bu ilimlerin bir veya birkaçı üzerine yayınlar kaleme alınmıştır. Ulûmü'l-Kur'ân konularının kendi içerisinde makale düzeyinde yayın grafiği şu şekildedir:

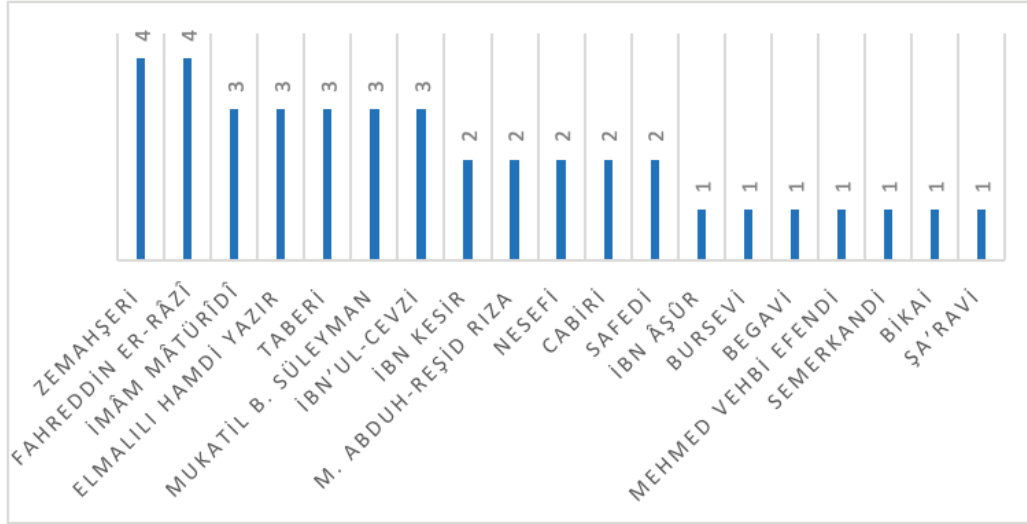
Şekil 16: En Çok Çalışılan Ulûmü’l-Kur’ân Konuları



Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere ulûmü’l-Kur’ân konuları arasında en çok makale kaleme alınan konular ayetlerin iniş sebeplerini inceleyen esbab-ı nüzul ile ayetlerin hükmünün keyfiyetini inceleyen nesih konusuna dairdir. Kanaatimizce bu iki çalışma konusu hala güncelliğini korumakta ve daha pek çok yeni makaleye konu olacaktır. Tespit ettiğimiz 155 ulumu’l-Kur’ân makalesinin 16’sı çift yazarlı olarak 147 farklı tefsir araştırmacısı tarafından kaleme alınmıştır. Bunlardan 22’si ise bu alanda birden çok makale yayınlamıştır. Bu makalelerden 2’si Arapça ve 2’si İngilizce olarak yazılmıştır.

Ulûmü’l-Kur’ân’a dair yayınlanan 155 makalenin 40’ı müfessirlerin eserleri üzerine kaleme alınmıştır. Çalışılan müfessir sayısı ve sıralaması aşağıdaki grafikte listelenmiştir:

Şekil 17: Müfessir Bazlı Ulumu’l-Kur’ân Çalışmaları



Ulûmü’l-Kur’ân çalışmalarına dair çoğunlukla tercih edilen müfessir veya eser bazlı çalışmaların yanında her bir ulûmü’l-Kur’ân konusunun tarihi bir perspektif ile yeniden değerlendirilerek ortaya çıkış amaçları ayrı ayrı araştırılmalıdır. Bu konuda Selim Türçan ve Ömer Dinç’in Nesih Problematik Tarihi^[20] adlı çalışmasıyla ulumu’l-Kur’ân konularının içerisinde en çok rağbet gören nesih konusunu bu perspektifle incelemiştir. Diğer bütün ulûmü’l-Kur’ân konularının da aynı gözle incelenmeye ihtiyacı vardır.

[20] Ömer Dinç, Selim Türçan, “Neshin Problematik Tarihi”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2017, 10.1: 691-697.

3.6.6. Dilbilimsel Tefsir:

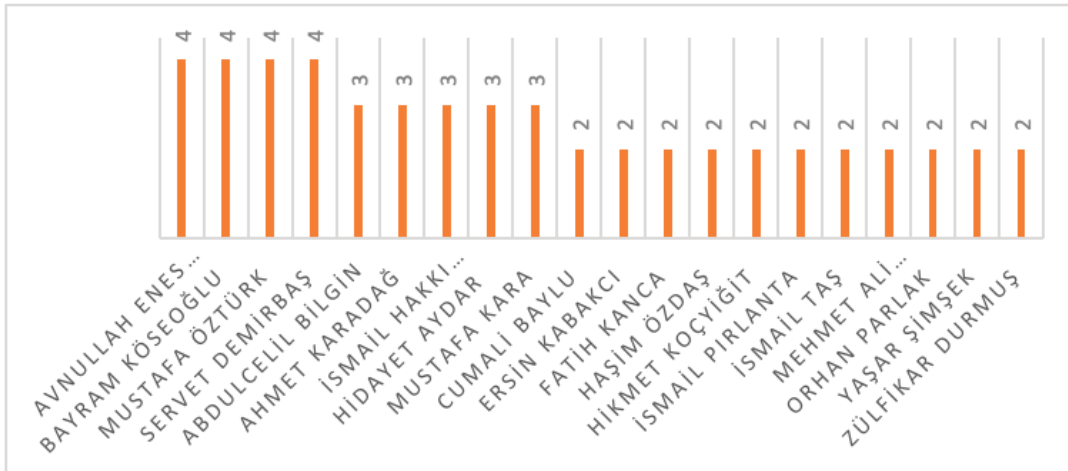
En çok makale kaleme alınan ana konu başlıklarından yedincisi ise dilbilimsel tefsir alanına dair yapılan çalışmalardır. Yayınlanan 132 araştırma makalesi bütün tefsir makalelerinin %6'sını oluşturmaktadır. Dilbilimsel tefsir; sarf, nahiv ve belagat vb. ilimler temel alınarak Kur'an'ı tefsir etme girişimidir. Müfessirler ve tefsir araştırmacıları, Kur'an'ı dilsel bir söylem olarak incelerken ve edebi düzeyde anlam inceliklerini araştırırken bu ilimlere başvurumaktadırlar. Bu alanda kaleme alınan 132 tefsir makalesinin 58'si belâgat ilmiyle doğrudan ilişkili tefsir çalışmalarıdır. Geri kalanları ise diğer lügat ilimleri ve dilbilimsel eserler üzerine incelemelerden oluşmaktadır. 132 makalenin sadece 20'si belirli bir sure veya ayet üzerine yapılan çalışmalardan oluşmaktadır.

Dilbilimsel tefsir alanında kaleme alınan makalelerin yazarları arasında Arap dili ve belagâtı anabilim dalında görev yapan akademisyenlere de rastlanılmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmaların diğer tefsir alanındaki çalışmalara kıyasla sayı olarak az olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü insanlığa Arapça bir metin olarak vahyedilen Kur'an'ın anlaşılmasının ilk basamağı onun dilsel ve retorik düzeyde çalışılmasına bağlıdır. Bu konuda araştırma yapabilecek uzmanların iyi derecede Arapça bilgisine ve Arap dil ve belagat literatürü ve birikimi ile modern dilbilim alanına vakıf olması gerekmektedir.

Dilbilimsel tefsir alanıyla dolaylı olarak ilişkili olan bir diğer akademik tefsir çalışma sahası ise meal ve tercüme alanında yayınlanan makalelerdir. Bu alanda yayınlanan araştırma makalelerinin sayısı 106'dır. Ana dili Arapça olmayan ülkelerde Kur'an'ı anlama faaliyeti tercüme/meal yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle hem dünya genelinde hem de ülkemizde Kur'an-ı Kerim'e dair tercüme/meal çalışmaları çok yaygındır. Ancak bu çalışmalar beraberinde dil, üslup, teknik ve ideolojik yaklaşımlar gibi bazı sorunlar içermektedir. Bu sebeple alanın uzmanları tarafından Kur'an mealleri üzerine akademik düzeyde çalışmalar yapılması gerekmektedir. Kur'an ayetleri üzerine herhangi bir dilsel konuda müfessirlerin vermiş oldukları çeşitli anlamlar meal yazarının ayete verdiği anlamı etkilemektedir. Bu nedenle dilbilimsel tefsir çalışmaları ile meal incelemeleri birbirleriyle doğrudan ilişkili iki tefsir çalışma sahasıdır. Dilbilimsel tefsir alanında yapılan çalışmaların ve yetişen araştırmacıların meal alanında yapılan çalışmaların niteliğine ve niceliğine doğrudan etkisi olacaktır.

Meal-tercüme alanında 89 tefsir araştırmacısı makale yayınlamıştır. 106 makaleden 9'u ise çok yazarlıdır. Bu alanda birden çok makale yayınlayan akademisyenlerin listesi aşağıdaki grafikte listelenmiştir.

Şekil 18: Birden Fazla Meal-Tercüme Makalesi Yayınlayan Yazarlar



3.6.7. Diğer Tefsir Alanı Çalışmaları

Akademik dergilerde yayınlanan tefsir makalelerinin konu alan dağılımlarının grafiklendiği şekil 8’deki en çok makale yazılan ilk 7 tefsir çalışma sahasına dair çeşitli verileri önceki başlıklarda değerlendirildi. Bu başlık altında ise geri kalan çalışma sahalarına dair kısa bilgiler vermek uygun görülmüştür. Grafikte belirlediğimiz yüzölçümü rakamlarda yayın sayısına ulaşan son çalışma sahası ise tefsir tarihidir. Bu alanda klasik dönemde yazılan tefsir tabakâtlarından modern dönemde yazılan tefsir tarihi kitaplarına dair makaleler yayınlanmıştır. Bunun yanında sahabe ve tabiîn müfessirlerine dair yazılan makaleler de tefsir tarihine dair en çok rağbet gören çalışma konularıdır.

Tefsir usulüne dair yayınlanan çalışmalara baktığımızda ise, öncelikle usul kavramının nasıl anlaşılması gerektiği devamında tefsir ilminin bir usulünün olup olmadığı, geçmişten tevarüs eden ulumu’l-Kur’an literatürünün bir tefsir yöntemi sunabilme imkanı vb. birçok sorular ve doğurduğu tartışmalar tefsir akademisini başından beri meşgul etmekte ve meşgul etmeye de devam edeceği gözükmemektedir. Bu konuda yapılan çalışmaları incelediğimizde son dönemlerde Arap dünyasında oluşturulmaya çalışılan tefsir usulü başlıklı literatüre dair bir çalışmayı tespit edemedik. Bu çalışmaları kritik eden araştırma makalelerinin yazılmasının gündemdeki tartışmalara katkı sunacağı aşikardır.

Gerek tefsir akademisyenlerinin gerekse yakın zamanda müstakil bir anabilim dalı çatısı altında eğitimine başlayan kıraat alanındaki akademisyenlerin ilgi gösterdiği diğer bir çalışma sahası ise Kur’ân kıraatlerinin manaya veya Kur’ân tefsirine etkisi olmuştur. Bu konuda gerek müfessir bazlı gerekse sûre bazlı birçok çalışma yapılmakta ve yapılmaya devam edeceği gözükmemektedir.

Son olarak değinmeyi uygun gördüğümüz bir diğer çalışma sahası ise tefsir araştırmalarına dairdir. Bu alanda günümüze kadar yapılan çeşitli akademik çalışmalar gerek dünyada gerekse Türkiye özelinde dönemsel veya müfessir bazlı olarak bibliyografik açıdan makale düzeyinde araştırılmıştır. Günümüze gelindiğinde ise teknolojik gelişmeler sayesinde bibliyografik çalışmaların artık yerini bibliyometrik analiz çalışmalarına bırakmıştır. Ülkemizdeki tefsir alanında çalışmalar yapacak araştırmacılara alana dair çeşitli nitel ve nicel analizler sunmak yeni çalışma sahalarının keşfedilmesine olanak sağlayacaktır. Bu amaçla Türkiye özelinde tefsir alanında yapmış olduğumuz bu çalışmanın bir benzeri ülke bazlı olarak da çalışılmalıdır. Yapılacak çalışmaların verileri bu çalışmamız üzerinden karşılaştırılarak ülkeler arasındaki araştırma alanlarındaki yoğunluklar, farklılık ve yenilikler tespit edilip tefsir araştırmacılarına ufuk açıcı bilgiler sağlanabilir.^[21] Bu tür tefsir araştırma yayınları ülkeler arasındaki akademik alanda bilgi ve yeni bakış açısı aktarımlarını arttıracaktır.

Sonuç

1925-2023 yılları arasını kapsayan bu çalışmada Türkiye’de tefsir alanında yazılan araştırma makalelerinin bibliyometrik bir analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucuna göre 60’ı ilahiyat/İslami ilimler fakülte dergisi ve 144’ü diğer dergiler olmak üzere toplam 204 akademik dergide 2263 tefsir makalesi tespit edilmiştir. Geniş bir zaman dilimine dair yapılan bu çalışmada tefsir alanında kaleme alınan makalelerin yaklaşık %57’sinin son 4 yıla (2020-2023) ait olduğu tespit edilmiştir. Son 10 yılda açılan ilahiyat/İslami ilimler fakültelerinin sayılarının 4 kat artması ve

[21] Bu konuda örnek verecek olursak Ürdün özelinde son yıllarda sıklıkla çalışılan et-tefsiru’l-mukâren literatürü tarafımızdan incelenip çeşitli değerlendirmeler ile yayınlanmıştır. Yeni yeni oluşturulmaya çalışılan bu tefsir sahasında müfessirlerin üzerinde ihtilaf etmiş oldukları ayet/ayet grupları ilmi bir yöntemle ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir. Özellikle ülkemizde ayet/ayet grupları üzerine kaleme alınan araştırma makalelerinde bu yeni çalışma sahasının ortaya koyduğu yöntemin önemli katkılar sunacağını düşünmekteyiz. Detaylı bilgi için bk. Vedat Yetkin, “et-Tefsîru’l-Mukâren: Tefsir İlmindeki İhtilafları Çözümlemede Yeni Bir Yöntem”, *Milel ve Nihal* 20/2 (2023), 253-278.

akademik çalışmalarda hızla gelişen teknolojik imkanlardan daha fazla istifade edilmesi şüphesiz bunun en önemli sebeplerindendir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan bir diğeri ise; tefsir alanında görev yapan birçok akademisyenin birden çok tefsir çalışma alanına dair makale kaleme almasıdır. Buna göre Türkiye’deki tefsir akademisyenlerinin kendi alanlarında çok yönlü çalışmalar yapmayı tercih ettiği söylenebilir. Makalelerin büyük bir kısmı, üniversitelerde öğretim elemanı olarak bulunan araştırma görevlileri, öğretim görevlileri ya da çeşitli unvanlara sahip öğretim üyeleri tarafından yapılmıştır. Akademi dışında olup Diyanet İşleri Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı’nda görev yapanlar ise ikinci sırada gelmektedir. Bunun yanında yayınlanan tefsir makalelerinin sadece %9’luk bir kısmı çok yazarlıdır. Ancak 195 çok yazarlı makalenin 91’i 2020-2023 yılları arasında kaleme alınmıştır. Buna göre tefsir alanında makale düzeyindeki ortak çalışma kültürünün son yıllarda ivme kazandığı söylenebilir.

Genel olarak uluslararası tefsir akademisinde özelde ise Türkiye’deki tefsir çalışmalarında artık yayınlanan makale ve tezlerin iki binli sayılarla telaffuz edilmesi ve çeşitli tefsir çalışma konularına dair 100’lü sayıları bulan akademik yayınlar yeni yetişen tefsir akademisyen adaylarında bir karamsarlığa sebep olmaktadır. Bu tür bibliyometrik analiz çalışmaları nicel ve nitel veriler üzerinden ayrıntılı alan değerlendirmesi yaparak araştırmacılara yeni ufuklar açabilecektir. Nitekim bu çalışmada tefsir makalelerinin konu alanı dağılımları değerlendirilirken birçok konuda yeni çalışma önerilerinde bulunulmuştur. Bu tarz analiz çalışmalarının sayılarının artmasıyla bu alanda çalışma yapan araştırmacılar için bir yandan yayın öncesindeki literatür çalışma safhası kolaylaşacak diğer yandan ise aynı konudaki yayın tekrarlarının önüne geçilmiş olacaktır. Herhangi bir tefsir konusunda araştırma yapacak yazar o alanın analiz raporuna anlık ulaşarak doğru çalışma yöntemini belirleyebilecektir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Abdülcebbar. “Lisansüstü Tefsir Tezlerinin Tematik Tasnifi ve Değerlendirilmesi”. *Kur’ân Araştırmalarında Akademik Tezler İslam Dünyası ve Batı Mukayesesi İlim Yayma Vakfı Uluslararası Sempozyum*. ed. Bilal Gökkır vd. 267-288. İstanbul: İlim Yayma Yayınları, 2017.
- Archambault, Éric - Étienne Vignola Gagné. *The Use of Bibliometrics in the Social Sciences and Humanities*. Montreal: Social Sciences and Humanities Research Council of Canada (SSHRC), 2004.
- Bowen, Glenn A. “Document Analysis as a Qualitative Research Method”. *Qualitative Research Journal* 9/2 (2009), 27-40.
- Broadus, R. N., “Toward a Definition Of “Bibliometrics”. *Scientometrics* 12 5-6 (1987), 373-379.
- Buğan, Mehmet Fatih. “İslam Ekonomisi ve Finansı Alanyazının Bibliyometrik Analizi”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26 (2021), 658-677.
- Derviş, Hamit. “Bibliometric Analysis using Bibliometrix an R Package”. *Journal of Scientometric Res* 8/3 (2019), 156-160. <https://doi.org/10.5530/jscires.8.3.32>
- Dinç, Ömer – Türcan, Selim. “Neshin Problematik Tarihi”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (2017), 691-697.
- Ellegaard, Ole. “The Application of Bibliometric Analysis: Disciplinary and User Aspects”. *Scientometrics* 116 (2018), 181-202. <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2765-z>
- Erünsal, İsmail vd. *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu III 1953-2015*. İstanbul: İSAM Yayınları, 2015.
- Gauthier, Éline. *Bibliometric Analysis of Scientific and Technological Research: a User’s Guide to the Methodology*. Kanada: Science and Technology Redesign Project, 1998.
- Gaviria-Marin, Magaly vd. “Twenty Years of the Journal of Knowledge Management: a Bibliometric Analysis”. *Journal of Knowledge Management* 22/8 (2018), 1655-1687. <https://doi.org/10.1108/JKM-10-2017-0497>
- Gerring, John. “Qualitative Methods”. *Annual Review of Political Science* 20 (2017), 15-36.
- Güneş, Adem. “Akademik Dergilerde Yayınlanan Din Eğitimi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi (1925-2020)”, *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (2021), 199-222.
- Kara, Ömer. “Türkiye’deki Tefsir Akademiyasının Kur’an ve Tefsir Alanındaki Çalışmaları”. *İslâmî İlimler Dergisi* 2 (1) Kur’an Özel Sayısı (2007).
- Kara, Ömer. *Tefsir Akademisyenleri Biyografisi*. Ankara: Kurav Yayınları, 2007.
- Koç, Ahmet – Kaya, Umut – Gelgör, Elif Sena. “Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz”. *Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* 57 (2019), 1-24.
- Sobi, Elif. “2010-2020 Yılları Arasında Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi -Sayısal Değişimler ve Sonuçları”, *İlahiyat* 6 (2021).
- Sülün, Murat. “2003’e Kadarki Bir Asırlık Dönemde Neşredilen Tefsir Makaleleri Hakkında Genel Bir Değerlendirme”. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 19 (2012), 364-389.
- Turan, İbrahim. “Türkiye’de İlahiyat Eğitimi: İstihdam Alanı-Program İlişkisi Üzerine Değerlendirme”. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 37 (2017), 59-77.
- Ulakbim, Tübitak Ulakbim (cabim). “Bibliyometri Nedir?”. Erişim 29 Nisan 2024. <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/bibliyometrik-analiz-sikca-sorulan-sorular/>
- Yetkin, Vedat. “et-Tefsîrû'l-Mukâren: Tefsir İlmindeki İhtilafları Çözümlemede Yeni Bir Yöntem”. *Milel ve Nihal* 20/2 (2023), 253-278.

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. Anabilim Dalı İsmine Göre Öğretim Elemanı Sayıları Raporu. Erişim 29 Nisan 2024. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Zelevnik, Danica vd. "a Bibliometric Analysis of the Journal of Advanced Nursing 1976 2015". *Journal of Advanced Nursing* 73/10 (2017), 2407-2419. <https://doi.org/10.1111/jan.13296>